

Op 9 en 10 februari vieren de zusters van Onze Lieve Vrouw Visitatie de honderdste verjaardag van hun vestiging te Tilburg, de enige in Nederland.

De orde is in 1610 gesticht door Franciscus van Sales die er aanvankelijk een orde van gebed en liefdadigheid van wilde maken. Hij dacht daarbij aan ziekenbezoek - vandaar Visitatie, letterlijk: bezoek, met verwijzing naar het bijbelverhaal van Maria's bezoek aan Elisabeth. De plaatselijke bisschop was echter tegen deze toen nog nieuwe aanpak en uiteindelijk

Honderd jaar Visitandinnen

werd een beschouwende orde gevormd van „bidzusters”.

Niettemin is er iets van het oorspronkelijke doel overgebleven, zij het in omgekeerde zin. Zo krijgen de Tilburgse slotzusters zelf regelmatig bezoek van

hulpbehoevenden. „Dat was ook al toen we nog achter de tralies zaten, vooral in de oorlog.” Anno 1985: „Laatst was hier een jongen voor zijn rij-examen die een gulden gaf om een kaars op te steken.”

'Is de Visitatie al gewaarschuwd?'

De winter van 1884/1885 was streng. Zo streng dat de brug over de IJssel bij Deventer tijdelijk weggehaald moest worden. Onder de gedupeerden die van de buitenwereld afgesneden waren, bevond zich ook een groepje Duitse zusters in het Gelderse Duistervoorde. Pas toen het weer omsloeg konden zij vertrekken naar Tilburg. Daar werd de ouderlijke woning van een rijke medezuster ingericht tot slotklooster van de Visitandinnen in Nederland.

Honderd jaar later in precies datzelfde huis, gelegen aan de Bisschop Zwijzenstraat 5, vertelt moeder-overste Maria Angela in bijzijn van drie zusters het stichtingsverhaal van de Tilburgse vestiging. En over wat daaraan vooraf ging: de vlucht uit het anti-clericale Duitsland van Bismarck, de omzwervingen door Frankrijk, en de arme jaren in Duistervoorde.

Een onderhoud als dit zou vijftien jaar terug nog onmogelijk zijn geweest. „Vroeger ontvingen wij op deze plaats vanachter de tralies het bezoek”, zegt zuster-econoom Maria Ignatia, door medezusters steevast „oma” genoemd. „Ja, pas in 1975 verdwenen de tralies”, vertelt zuster Joanna Francisca, de enige Tilburgse overste uit de geschiedenis van de Tilburgse vestiging. „Ik weet het nog goed, want mijn zilveren feest heb ik al buiten mogen vieren. Een grote weldaad, want je praat zo veel gemakkelijker”.

En met enige hilariteit wordt opgemerkt dat achter het behang van deze kleine achterkamer nog een biechtluikje zit: „In de voorkamer was aanvankelijk de kapel; aan die kant zat de priester”.

Broodgeld

Naast koffie, chocola en sigaren voor de bezoeker komt ook een oud foto-album ter tafel. Op een eerste bladzijde de rijzige gestalte van Dorothea Mathijssen, dochter van een rijke wollenstoffenfabrikant. „Ze was van heel fijne familie, we hebben er af en toe nog wel contact mee”, zegt de oud-overste. Veertig jaar oud was de fabrikantendochter toen zij in 1881 te Duistervoorde kwam met „een groot verlangen naar het religieuze”, zoals het in de annalen heet.

„Maar het was daar een arme boel, eigenlijk niet zo geschikt voor een klooster”, aldus zuster-econoom „en toen heeft zij al snel gezegd: 'Ik heb een huis in Tilburg', dat was haar erfdeel na het overlijden van haar ouders”. Bijna een geschenk uit de hemel, dit aanbod, maar het kon pas officieel aanvaard worden nadat zuster Mathijssen haar eeuwige gelofte had gedaan, op 8 september 1884.

Eenmaal in Tilburg ondervonden de slotzusters grote steun van pater Superior De Beer, algemeen overste van de Fraters van Tilburg. Zijn beeltenis ontbreekt evenmin in het album als het hoofd van ene frater André die voor de zusters brood bakte. „Dat was door pater De Beer zo ingesteld. Voor ons en voor de zusters Clarissen. En nog steeds krijgen we brood van de fraters, tegenwoordig in de vorm van geld om het te kopen”.

Gebedsaanvragen

Het duurde nog tien jaar voordat de zusters over een echte kapel beschikken. Gebouwd op de plaats waar voorheen het koetsiershuis stond. Op de achterkant van de foto van dit aanvankelijk nog verhuurde huis staat: „St. Joseph, kauf uns dass Häuschen”. Alsof enkel de steun van diens vrouw Maria nog te weinig gewicht in de schaal zou leggen. De zusters van nu moeten er mee lachen.

Toch, helemaal vreemd is dit bidden om materiële

belangen niet. „Meer dan twintig keer per week komen hier mensen om te vragen of wij voor hen willen bidden”, zegt Maria Elisabeth, die als kosteres van de kapel en buitenzuster het contact met de buitenwereld onderhoudt. „Mensen die met huwelijksproblemen zitten, zieken, maar ook ouders wier kinderen examen doen.” Ja, het is zelfs zo, vertellen nu de anderen, dat de kinderen zelf hun ouders vragen of de Visitatie al gewaarschuwd is.

„Ook per telefoon en per giro komen de verzoeken binnen”, aldus de buitenzuster. „Er gaat geen dag voorbij zonder brief. Dan staat er bijvoorbeeld op de girokaart: Bid voor ons gezin, of: Er is er een afgedwaald”.

H. Hart-processie

Moeder-overste vindt het nodig hier een kantenkenning te plaatsen: „Ooit was hier een kind dat vroeg: Jullie worden bidzusters genoemd, luistert God dan niet naar ons? Maar natuurlijk, heb ik geantwoord”. Bovendien mag niet de indruk gewekt worden dat de orde van de Visitandinnen een bedelorde is. „Elk jaar sturen wij een contactbrief maar niet om te bedelen”.

Die brief wordt steeds in juni verzonden omdat dat de Heilig Hart-maand is. De H. Hart-verering heeft steeds een grote plaats ingenomen bij de zusters. Vooral sinds „Christus zich in diverse visioenen openbaarde” aan hun medezuster Margaretha Maria Alacoque. „Een jaar na haar heiligverklaring in 1920”, zo vertelt moeder-overste, „plaatste het Tilburgse H. Hart-comité het H. Hart-beeld op de Heuvel. Toen zijn ook de processies begonnen”.

Gezien hun slotzusterlijke staat deden de Tilburgse Visitandinnen zelf niet mee. „Maar er liepen wel mensen mee die zoals wij gekleed waren”. En één van de zusters herinnert zich nog televisiebeelden van een processie. Misschien de laatste maal. „Zo rond 1960”.

'Intieme sfeer'

Wat - althans uiterlijk - resteert van de H. Hart-verering, is de viering van de eerste vrijdag van de maand en het H. Uur op de daaraan voorafgaande donderdag. Deze vieringen vinden plaats in de kapel en trekken steeds een kleine groep getrouwen uit de buitenwereld. Wat ook geldt voor de missen, al is het op zondag drukker. De kapel is daarnaast erg in trek bij menig Tilburgs paar dat kerkelijk in de echt wil treden. „Vanwege de intieme sfeer”, zeggen de zusters.

Minder populair is het gebruik om enige tijd „ons leven van stilte en gebed te delen”, zoals het in de jubileumbrochure heet. Jaarlijks komen er aldus veertig bezoekersters, zowel religieuzen als leken. Zuster-econoom: „Het is hier fijn en rustig, vooral met de tuin erbij”.

Momenteel telt de orde van de Visitandinnen 165 vestigingen. Alleen in de Derde Wereld is sprake van uitbreiding, aldus de zusters. En bij de viering van het eeuwfeest gaan hun gedachten ook daarheen. Het stedelijk feestcomité speelt daarop in met een actie onder de Tilburgse bevolking om geld in te zamelen voor onder meer nieuwe vestigingen in de Derde Wereld. (Onder de vermelding Feestgave kan geld overgemaakt worden op het gironummer 1095114 van de zusters Visitatie).

„Honderd jaar geleden begonnen we met achttien zusters, nu zijn we met zestien”, zegt moeder-overste tenslotte. Zestien zusters in de leeftijd van 45 tot 85. Wat gebeurt er als vergrijzing tot sluiting van het klooster noopt? „Dan zouden we liever naar een vestiging van de eigen orde gaan dan met andere ordes te fuseren”. Zuster-econoom: „Maar wij hopen dat het zover niet komt!”.

■ JOEP EIJKENS

● In de gang van het klooster: van achter naar voren de zusters Joanna Francisca, Maria Elisabeth, Maria Angela en Maria Ignatia.